

SENĀTA KRIMINĀLLIETU DEPARTAMENTA SENATORU KOPSAPULCES
LĒMUMS

Rīgā 2019.gada 19.jūnijā

Senāta Krimināllietu departamenta senatoru kopsapulce, apspriežot jautājumu par valstij nodarītā kaitējuma atlīdzināšanu lietās par izvairīšanos no nodokļu nomaksas, **konstatē:**

Valsts ieņēmumu dienests var piedzīt vai saņemt apmierinājumu par nenomaksātajiem nodokļiem trīs dažādos procesos. Vispārējos gadījumos nenomaksātie nodokļi tiek piedzīti bezstrīdus kārtībā administratīvā procesa ietvaros. Ja par attiecīgo nodarījumu uzsākts kriminālprocess, kaitējuma kompensācijas apmierinājumu var saņemt kriminālprocesa ietvaros un civilprocesa kārtībā, tostarp, pamatojoties uz personu nereabilitējošu nolēmumu krimināllietā.

Ja cietušais, Valsts ieņēmumu dienesta personā, uzskata, ka ar kompensāciju kriminālprocesā nav atlīdzināts viss radītais kaitējums, viņam ir tiesības prasīt tā atlīdzināšanu Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā (Kriminālprocesa likuma 350.panta trešā daļa). Tas attiecas arī uz gadījumu, kad kompensācija kriminālprocesā ir pieteikta, bet nav noteikta (*Kriminālprocesa likuma 353.panta otrā daļa, Augstākās tiesas Senāta 2007.gada 1.marta lēmums lietā Nr. SKK-96/2007 (11096164005)*).

Lai arī kaitējuma kompensācijas nenoteikšana kriminālprocesā neliedz personai tiesības prasīt kaitējuma atlīdzināšanu civilprocesa kārtībā, kaitējuma kompensācijas nenoteikšanai par nenomaksātajiem nodokļiem kriminālprocesā ir izņēmuma raksturs.

Ja pieteikums par kaitējuma kompensāciju (atlīdzināšanu) tiek izskatīts secīgi citā procesā – pēc kriminālprocesa arī civilprocesā –, pastāv risks, ka šie secīgie procesi, aplūkojot tos kopsakarā, var radīt pārmērīgi ilgas tiesvedības risku, kas ir pretrunā ar Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6.pantā ietvertajām tiesībām uz taisnīgu tiesu, proti, tiesībām uz lietas pabeigšanu saprātīgā termiņā.

Praksē ir situācijas, kad par vieniem un tiem pašiem nenomaksātajiem nodokļiem ir pieņemts lēmums un veikta piedziņa administratīvā procesa ietvaros, un ir pieteikta kaitējuma kompensācija kriminālprocesā. Tāpat ir gadījumi, kad administratīvā procesa ietvaros nenomaksātie nodokļi tiek piedzīti no juridiskās personas, bet kriminālprocesā iesniegts kaitējuma kompensācijas pieteikums pret fizisku personu.

Piedzenamā valstij radītā kaitējuma apmēra noteikšanai konkrētā kriminālprocesā ņemamas vērā administratīvajā procesā veiktās izmaksas un piedzītās summas, kas nodrošina nepamatota iedzīvošanās riska un dubultās piedziņas nepieļaujamību. Nenomaksāto nodokļu dubulta piedziņa norobežojama no dubultās sodīšanas nepieļaujamības (*Augstākās tiesas Senāta 2017.gada 20.decembra lēmums lietā Nr. SKK-748/2017 (15830000615)*).

Atbilstoši Kriminālprocesa likuma 455.panta otrajai daļai tiesai ir ierobežotas tiesības pēc savas iniciatīvas iegūt pierādījumus un tos pārbaudīt tiesas sēdē. Tāpēc vispārējos

gadījumos pierādījumus par jau atlīdzināto kaitējuma apmēru pirmās instances un apelācijas instances tiesā, kas lietu izskata pēc būtības, iesniedz citas procesā iesaistītās personas, tostarp cietušais un prokurors.

Spēkā esošie normatīvie akti neregulē situāciju, kad vienlaicīgi noris piedziņa administratīvā procesa ietvaros un krimināllietas iztiesāšana par nenomaksātajiem nodokļiem. Šādā gadījumā nav zināma iespējamā nomaksātā un piedzītā nodokļu summa administratīvā procesā, kas var būt par pamatu kaitējuma kompensācijas nenoteikšanai kriminālprocesā.

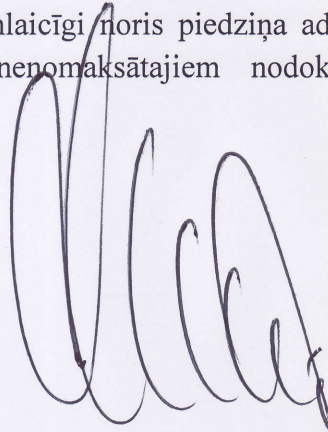
Lai nodrošinātu vienveidību tiesību normu piemērošanā un pamatojoties uz likuma „Par tiesu varu” 49.¹panta pirmo, otro un trešo daļu, Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta senatoru kopsapulce **nolemj**:

1. Kompensācijas par valstij nenomaksātajiem nodokļiem nenoteikšanai kriminālprocesā ir izņēmuma raksturs. Tā pēc iespējas izlemjama kriminālprocesa ietvaros.

2. Ja nenomaksātie nodokļi pilnībā nomaksāti un piedzīti administratīvā procesa ietvaros, kriminālprocesā pieteikto kaitējuma kompensāciju noraida. Savukārt, ja administratīvā procesa ietvaros nodokļu summa ir nomaksāta un piedzīta daļēji, kriminālprocesā lemj par atlikušā kaitējuma apmēra atlīdzināšanu. Vispārējos gadījumos pierādījumus par atlīdzināto kaitējuma apmēru pirmās instances tiesā un apelācijas instances tiesā iesniedz procesā iesaistītās personas, tostarp cietušais, prokurors.

3. Gadījumā, kad vienlaicīgi noris piedziņa administratīvā procesa ietvaros un krimināllietas iztiesāšana par nenomaksātajiem nodokļiem, kaitējuma kompensācija kriminālprocesā nav nosakāma.

Kopsapulces priekšsēdētājs



I. Bičkovičs